

Mediakasvatuksen ja medialukutaidon korkeakouluopetus on katoamassa Suomesta – keskeiset havainnot ja suositukset

Mediakasvatuksen¹ koulutuksen ja tutkimuksen rakenteet heikkenevät Suomessa nopeasti, vaikka medialukutaitojen strateginen merkitys kasvaa. Kehityssuunta ei tue kansallisia eikä eurooppalaisia tavoitteita medialukutaitojen edistämisestä². Korkeakoulujärjestelmä ei tuota osaamista riittävästi eikä rakenteellisesti kestävästi: Vuodesta 2027 alkaen mediakasvatusta ei voi enää opiskella pääaineena suomalaisissa yliopistoissa. Myös lähes kaikki sivuainekokonaisuudet on lakkautettu.

Mediakasvatuslinjausten päivityksen yhteydessä kävi ilmi, että osaamisvajae näkyy rekrytoinneissa jo nyt. Ilman välittömiä korjaavia toimia Suomi menettää sekä valmiutensa tukea yksilöiden ja toimivan yhteiskunnan kannalta kriittisiä taitoja että maineensa mediakasvatuksen kärkimaana.

**Euroopan unionin
osarahoittama**

1. Tässä muistiossa mediakasvatuksen koulutuksella tarkoitetaan koulutuksia, joissa nimenomaisesti pyritään edistämään mediakasvatusta tai medialukutaitoa.
2. kts. Liite 1 mediakasvatuksesta ja medialukutaidoista kansallisissa ja kansainvälisissä linjauksissa.

Mediakasvatus strategiseksi osaamisalueeksi

Estetään mediakasvatusopetuksen lakkaaminen suomalaisista korkeakouluista. Varmistetaan, että mediakasvatuskoulutus vastaa yhteiskunnallista tarvetta vahvistamalla sen asemaa korkeakoulutuksessa.

Korkeakoulujen välisen yhteistyön lisääminen mediakasvatusopinnoissa

Tuetaan korkeakoulujen verkostoitumista ja yhteistyötä mediakasvatusopinnoissa. Esimerkiksi korkeakoulujen yhteistuotantona toteutettu mediakasvatuksen verkko-opintokokonaisuus voisi vastata valtakunnalliseen tarpeeseen ja tarjota nykyistä useammille opiskelijoille mahdollisuuksia mediakasvatuksen opiskeluun.

Mediakasvatusosaaminen näkyväksi työelämässä

Lisätään eri alojen työnantajien ymmärrystä medialukutaitojen ja mediakasvatusosaamisen merkityksestä esimerkiksi tiivistämällä korkeakoulujen ja työnantajien verkostoitumista. Luodaan osaamiskehys, joka voidaan integroida tutkintojen osaamistavoitteisiin sekä rekrytointi- ja kelpoisuuskriteereihin, jotta osaaminen tunnustetaan systemaattisesti.

Täydennyskoulutukseen pysyvät rakenteet ja kannustimet

Luodaan pysyvä, rakenteellisesti tuettu ja kannustava malli mediakasvatuksen täydennyskoulutukselle. Huolehditaan, että eri alojen ammattilaisilla on mahdollisuus päivittää osaamistaan.

Mediakasvatuslinjausten systemaattinen jalkauttaminen

Varmistetaan, että kansallisten mediakasvatuslinjausten tavoitteet siirtyvät käytännön toiminnaksi. Käynnistetään linjausten järjestelmällinen jalkauttaminen korkeakouluopetukseen, ja laaditaan tätä varten konkreettinen suunnitelma, selkeät mittarit sekä vastuutahot.

Tunnistetut haasteet ja toimivat käytännöt

Institutionaalinen asema ja teoreettisen perustan rapautuminen

Mediakasvatuksella on heikko institutionaalinen asema: Sillä ei useimmiten ole itsenäistä paikkaa korkeakoulujen tutkinto-ohjelmissa. On tavallista, että mediakasvatukselle ja -lukutaidoille ei ole yhtään omaa pakollista kurssia. Mediakasvatuksen asema koulutusohjelmissa ei aina ole turvattu, vaan sitä voi joutua puolustamaan jatkuvasti korkeakoulun sisällä.

”Olisi edes yksi vuosi, jolloin saisi keskittyä tekemiseen eikä olemassaoloon.”

Tarjotut opinnot painottuvat usein digitaalisen teknologian käyttöön, eivät kriittiseen medialukutaitoon. Pelkkä integrointi muihin sisältöihin heikentää mediakasvatuksen teoriapohjan oppimista ja perusteiden ymmärtämistä. Tämä taas heikentää kykyä soveltaa opittua, vastata esimerkiksi tekoälyn, algoritmien ja informaatiovaikuttamisen mukanaan tuomiin haasteisiin sekä ennakoida nousevia ilmiöitä.

”Mediakasvatuksesta tulee tällöin reaktiivista, ei proaktiivista.”

Erityisesti opettajankoulutuksen alalla mediakasvatuksen vahvempi asema kansallisissa opetussuunnitelman perusteissa toisi selkänöjaa myös korkeakoulutuksen kehittämiseen.

”Toiveissa on, että kun opetussuunnitelmatyö käynnistetään, otetaan mukaan riittävällä osaamisella varustettuja mediakasvatuksen asiantuntijoita.”

Opintokato ja opiskelijakato vahvistavat kurjistumisen kierrettä

Mahdollisuudet opiskella mediakasvatusta ovat vähissä: Viimeinen mediakasvatuksen oma maisteriohjelma Lapin yliopistossa päättyy vuonna 2027 ja Itä-Suomen yliopistossa päättyy sivuainekokonaisuus vuonna 2026. Muut mediakasvatuksen omat sivuaineet on tämän vuoden jälkeen lakkautettu, paitsi Lapin yliopiston Kehittyvät teknologiat ja media oppimisessa 2024–2027 -opintokokonaisuus. Koulutustarjonnan supistuminen lisää myös alueellista eriarvoisuutta mediakasvatuksen osaamisessa.

Samalla tutkimuksen asema heikkenee. Mediakasvatuksen opinnäytetöiden määrä on pieni, ja tohtorikoulutettavia on yhä vähemmän. Toinen mediakasvatuksen professuureista ollaan suuntaamassa muille aloille nykyisen professorin jäädessä pois tehtävästään. Tämä uhkaa alan koulutuksellista ja tutkimuksellista perustaa.

Mediakasvatuksen tutkintojen ja laajempien opintokokonaisuuksien suorittajamäärät ovat olleet pieniä, mikä on vähentänyt halukkuutta ylläpitää koulutusohjelmia. Nopean valmistumisen painottaminen vie opiskelijoilta mahdollisuuksia valita laajasti heitä kiinnostavia opintoja. Lisäksi viime vuosikymmenellä yliopistoissa laajempi mediakasvatuksen tarjonta oli pääosin englanninkielistä, mikä vähensi suomenkielisten opiskelijoiden kiinnostusta.

Toisaalta opintoja ei voi valita, jos niitä ei suositella tai edes tarjota opiskelijoille. Korkeakoulujen henkilöstössä mediakasvatuksen osaajia on jo nyt niin vähän, että se itsessään heikentää kehittämistä ja kouluttamista. Tilanne pahenee eläköitymisten myötä, jos suuntaa ei muuteta.

“Tahtotilan ja resurssien kohtaamattomuus yhdistää kaikkia”

Opiskelijoiden on ollut vaikea hahmottaa mediakasvatuksen hyötyjä työelämässä. On esimerkiksi havaittu, että työpaikkailmoituksissa mediakasvatuksen ja medialukutaitojen asiantuntijuuden tarvetta tuodaan vain harvoin esiin. Tämä heikentää koulutuksen vetovoimaa.

Kansallisesti mediakasvatuskoulutuksen vähäisyys merkitsee sitä, ettei Suomeen enää synny mediakasvatuksen asiantuntemusta esimerkiksi julkishallintoon, tutkimustehtäviin, kunnille, yrityksiin, kolmannelle sektorille tai suomalaisen koulutusjärjestelmän kehittämiseen.

Yhteistyötä heikentävät rakenteet

Korkeakoulujen välinen ja tiedekuntien välinen koordinaatio on puutteellista. Yliopistojen rahoitusmalli (2025–2028) painottaa suoritteita, eikä kokonaisrahoitus kasva tutkintomäärien kasvaessa. Nollasummamalli kannustaa kilpailuun yhteistyön sijaan. Yliopistojen sisällä mediakasvatukseen liittyvät sisällöt voivat olla hajautuneet useisiin yksiköihin ja rakenteelliset uudistukset ovat paikoin kaventaneet yhteistyötä. Uusien opintokokonaisuuksien rakentaminen voi olla hidasta ja byrokraattista, mikä ei vastaa nopeasti muuttuvaa mediaympäristöä. Resurssien vähetessä yhteistyö olisi kuitenkin tarpeen sekä korkeakoulujen sisällä että niiden välillä.

”Nyt eletään mediakasvatuksen ja -lukutaidon laina-ajalla, jos tätä ei saada korjattua.”

Täydennyskoulutuksen kriisi

Jatkuvasti muuttuvassa mediaympäristössä osaamisen päivittäminen mediakasvatuksessa ja -lukutaidoissa olisi välttämätöntä. Leikkaukset ovat kuitenkin romuttaneet täydennyskoulutuksen rakenteet. Keskeiset rahoituslähteet ovat lähes kadonneet: Opetustoimen henkilöstökoulutuksen 15 miljoonan euron vuotuinen rahoitus lakkautettiin vuonna 2025. Lisäksi eri alojen valtionavustusleikkaukset ovat kohdistuneet voimakkaasti mediakasvatuksenkin täydennyskoulutuksiin.

Samaan aikaan työssä jaksamisen haasteet ja sijaisjärjestelyjen ongelmat vaikeuttavat sekä koulutusten järjestämistä että niihin osallistumista. Osaamisen kehittäminen ei esimerkiksi opettajilla useinkaan näy palkassa tai urakehityksessä.

“Miksi opettajan pitäisi jaksaa panostaa, kun se ei näy palkassa tai työehdoissa?”

Toimivia käytäntöjä

Positiivisimmalta tilanne vaikuttaa kirjasto- ja informaatioalan koulutuksissa niin yliopistoissa kuin ammattikorkeakouluissakin. Kirjastoalalla lainsäädäntö tukee systemaattisesti mediakasvatuksen toteuttamista, ja tarve näkyy myös alalle hakeutuville: monet työnantajat tunnustavat mediataitojen merkityksen ja osaavat sanoittaa niiden tarpeen rekrytoinneissa ja tehtävänkuvissa. Tämä ohjaa opiskelijoita aiheen pariin. Lisäksi alan muut opinnot tukevat medialukutaito-osaamista. Kirjastoala onkin esimerkki siitä, kuinka strategisesti tärkeäksi tunnustettu aihe siirtyy alan opetukseen ja käytäntöihin.

Myönteisiä esimerkkejä ovat myös Lapin yliopiston kaikissa kasvatusalan koulutusohjelmissa pakolliset kurssit, muun muassa Media- ja digitaaliset lukutaidot (3 op) sekä Johdatus kasvatustieteisiin (5 op, josta neljäsosa mediakasvatusta). Tampereen yliopistossa kaikille varhaiskasvatuksen- ja luokanopettajaksi opiskeleville on pakollinen Mediakasvatuksen ja kriittisen lukutaidon (5 op) opintojakso. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMK tarjoaa sosionomikoulutuksessa 15 opintopisteen laajuista mediakasvatuksen kokonaisuutta, ja Oulun yliopiston Elokuva ja luovat mediat -sivuainekokonaisuudessa on myös valittavissa 15 opintopisteen verran mediakasvatustopintoja. Lapin yliopistossa on lisäksi käynnissä prosessi mediakasvatuksen integroimisesta aikaisempaa vahvemmin kasvatustieteen koulutusohjelmiin. Niin ikään Lapin yliopistossa toteutettava ikääntyneiden mediakasvatukseen liittyvä kurssi on esimerkki siitä, miten voidaan lähteä tavoittamaan myös uusia ammattilaisten kohderyhmiä.

Myönteiset esimerkit ja kokemukset ovat tärkeitä lähtökohtia kehittämiseksi, ja niissä olisi aineksia esimerkiksi korkeakoulujen väliseen yhteistyöhön. On silti huomattava, että hyvien käytäntöjen tulisi levitä ja tavoittaa opiskelijoita, jotta niillä olisi laajaa vaikuttavuutta. Esimerkiksi mediakasvatusta ei ole laajemmin integroitu muihin sosionomikoulutuksiin, vaikka sosiaalialan AMK-tutkinnon kansallisesti määritellyt kompetenssit olisivat hyvin linjassa mediakasvatuksen tavoitteiden kanssa.

Suomessa tarvitaan pikaisesti toimia, jotka turvaavat mediakasvatusta- ja medialukutaito-osaamisen kehittämistä sekä rakenteita, jotka tarjoavat myös syvälliselle osaamiselle ja asiantuntijuuden kehittymiselle selkeän ja vakaan kasvualustan.

Tämä muistio ja sen suositukset perustuvat Taide- ja kulttuuriviraston tammikuussa 2026 järjestämiin, korkeakoulujen työntekijöille suunnattuihin keskustelutilaisuuksiin³ sekä niihin liittyneeseen tiedonkeruuseen. Taide- ja kulttuurivirastolla on lakisääteinen tehtävä edistää mediakasvatusta ja medialukutaitoa.

**Teksti: Outi Laiti & Saara Salomaa
Taide- ja kulttuurivirasto, 2026**

3. Ks. Liite 2, keskustelutilaisuuksiin osallistuneet sekä lisätietoja toimittaneet henkilöt

LIITE 1: Esimerkkejä mediakasvatuksesta ja medialukutaidosta kansallisissa ja kansainvälisissä linjauksissa

Kansallisen tason linjaukset

Medialukutaito on osa kansallisia opetussuunnitelmien perusteita aina varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle. Medialukutaito sisältyy erityisesti monilukutaidon laaja-alaiseen osaamisalueeseen.

Opetushallitus, Lukuliike. (2021). Kansallinen lukutaitostrategia 2030.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2024). Kulttuuripoliittinen selonteko (Valtioneuvoston julkaisu 2024:55).

Valtioneuvosto. (2023). Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. (2019). Medialukutaito Suomessa: Kansalliset mediakasvatuseritykset.

Sisäministeriö. (2024). Kansallinen väkivaltaisen radikalisoitumisen ja väkivaltaisen ekstremismin ennaltaehkäisy- ja torjunnan toimenpideohjelma 2024–2027: Periaatepäätös.

Valtioneuvosto. (2025). Yhteiskunnan turvallisuusstrategia (Valtioneuvoston julkaisu 2025:1).

Sosiaali- ja terveysministeriö. (2025). Väkivallaton lapsuus: Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä vuosille 2026–2033 (STM:n julkaisu 2025:13).

Kansainväliset linjaukset

Euroopan komissio. (2023). Eurooppalainen julistus digitaalisen vuosikymmenen digitaalisista oikeuksista ja periaatteista.

Euroopan komissio. (2018). Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. JOIN(2018) 36 final.

Euroopan Unionin neuvosto. (2020). Neuvoston päätelmät medialukutaidosta muuttuvassa maailmassa (2020/C 193/06).

Euroopan Unionin neuvosto. (2019). Neuvoston päätelmät hybridiuhkien torjunnasta.

Euroopan Unionin neuvosto. (2019). Neuvoston päätelmät demokratiasta (12699/19)

Euroopan Unionin neuvosto. (2018). Neuvoston suositus elinikäisen oppimisen avaintaidoista (2018/C 189/01).

Euroopan parlamentti ja Euroopan Unionin neuvosto. (2018). Direktiivi (EU) 2018/1808. Audiovisuaalisia mediapalveluilta koskeva direktiivi (AVMSD).

Euroopan komissio. (2025). Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Eurooppalainen demokratian kilpi: vahvojen ja selviytymiskykyisten demokratioiden voimaannuttaminen. JOIN(2025) 791 final.

LIITE 2: Keskustelutilaisuuksien osallistajat ja lisätietoja toimittaneet henkilöt

Kiitämme

Lehtori Mari Hankala
Jyväskylän yliopisto

Tutkija Hanna Hietikko
Vaasan yliopisto

Professori Noora Hirvonen
Oulun yliopisto

Yliopistotutkija Minna Horowitz
Helsingin yliopisto

Yliopistonlehtori Aino Isojärvi
Oulun yliopisto

Professori Pigga Keskitalo
Lapin yliopisto

Lehtori Osku Kiri
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Professori Sirkku Kotilainen
Tampereen yliopisto

Vanhempi yliopistonlehtori Reijo Kupiainen
Tampereen yliopisto

Lehtori Laura Liikavainio
Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Apulaisprofessori Pekka Mertala
Jyväskylän yliopisto

Vanhempi yliopistonlehtori Harri Mäkinen
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

Yliopisto-opettaja Marjo Pernu
Lapin yliopisto

Professori Päivi Rasi-Heikkinen
Lapin yliopisto

Professori Heli Ruokamo
Lapin yliopisto

Nuorempi tutkija Maiju Saijets
Lapin yliopisto

Väitöskirjatutkija Saija Salonen
Tampereen yliopisto

Vanhempi yliopistonlehtori Tomi Slotte Dufva
Aalto-yliopisto

Yliopistonlehtori Johanna Uotinen
Itä-Suomen yliopisto

Yliopistonlehtori Hanna Vuojärvi
Lapin yliopisto

Taide- ja kulttuuriviraston julkaisuja 1/2026
ISBN: 978-952-7475-94-2

